

STAAT VAN DE GEMEENTE VALKENSWAARD 2025

Inhoud

Inleiding	4
Deel 1: Financieel perspectief	5
Exploitatiebegroting Valkenswaard	5
De financiële positie van gemeente Valkenswaard	5
Lokale lasten en heffingen	7
Externe ontwikkelingen met invloed op de gemeentelijke financiën	8
Begrotingsopzet	10
Adviezen:	10
Deel 2: Beleidsmatig perspectief	11
Brede welvaart en burgerpeiling	12
Uitkomsten brede welvaart	13
Uitkomsten burgerpeiling	15
Programma 1 – Samen zorgen wij voor Valkenswaard	16
Transformatie sociaal domein	16
Weerbaarheid	18
Adviezen:	19
Programma 2 – Samen wonen en werken wij in Valkenswaard	20
Ontwikkelvisie	20
Omgevingswet	20
Wonen	21
Voorzieningenvraagstuk:	22
Werken	23
Toekomstbestendig energiesysteem	24
Mobiliteit en bereikbaarheid	25
Adviezen:	25
Programma 3 – Samen recreëren wij in Valkenswaard	26
Uitvoeren programma Dommelland:	26
Natuurgrenspark de Groote Heide	26
Visit Valkenswaard	27
Centrummanagement Valkenswaard	27

Cultuur	27
Adviezen:	28
Programma 4 – Samen vertegenwoordigen wij Valkenswaard	29
Metropool Regio Eindhoven.....	29
Lobby	29
Participatie.....	30
A2-samenwerking.....	30
Adviezen:	30
Programma 5 – Samen in dienst van Valkenswaard.....	31
Goed werkgeverschap	31
Kunstmatige intelligentie (AI)	32
Dienstverlening.....	32
Adviezen:	33
Deel 3: politiek-bestuurlijk samenspel	34
Veranderende democratie	34
Sturingsfilosofie op rolneming en participatie	34
Samenwerking raad, college en organisatie.....	34
Adviezen:	35

Inleiding

Net als ter voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, 2018 en 2022 is in aanloop naar de komende raadsperiode opnieuw een Staat van de gemeente Valkenswaard opgesteld.

Doel

De Staat van de gemeente 2025 is een ambtelijk opgestelde handreiking aan alle gemeenteraadsfracties. Het document kan worden benut bij het opstellen van een nieuw programma voor de raadsperiode 2026–2030 en bij de totstandkoming van de meerjarenprogrammabegroting 2027–2030.

Het doel van de Staat van de gemeente is om de (nieuwe) gemeenteraad inzicht te geven in:

- Hoe de gemeente er beleidsmatig, financieel en maatschappelijk voorstaat aan het begin van de nieuwe raadsperiode;
- Welke ontwikkelingen, trends en uitdagingen zich voordoen binnen de belangrijkste beleidsterreinen;
- En welke concrete adviezen hieruit voortvloeien voor de komende jaren.

Om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de huidige Staat van de gemeente Valkenswaard, is naast feitelijke beleids- en prestatiegegevens ook gebruikgemaakt van de Burgerpeiling 2025 en een breed welvaartportret. De uitkomsten van deze peiling en het portret geven waardevolle inzichten in de ervaringen, tevredenheid en zorgen van inwoners.

Deel 1: Financieel perspectief

Het financieel perspectief in deze Staat van de gemeente is gebaseerd op de vastgestelde Programmabegroting 2026-2029. In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op:

1. De lopende exploitatiebegroting van gemeente Valkenswaard;
2. De financiële positie van gemeente Valkenswaard;
3. Toelichting op lokale lasten en heffingen;
4. Externe ontwikkelingen met invloed op de gemeentelijke financiën.

Exploitatiebegroting Valkenswaard

De exploitatiebegroting laat zien wat het begrotingssaldo van de komende jaren is. Intern wordt in Valkenswaard gesproken over de bandbreedte, het begrotingssaldo inclusief incidentele baten en lasten. Het toetsingskader van de Provincie toetst altijd op het saldo exclusief incidentele baten en lasten. Daarom worden deze beide regels weergegeven in de overzichten die ook voor elke vergadering aan de raad verstrekt worden.

	Bedragen *1.000			
	2026	2027	2028	2029
	1.287	1.221	-1.311	-568
Structureel begrotingssaldo Programmabegroting 2026-2029	1.474	996	-892	-827
Structureel begrotingssaldo Programmabegroting 2026-2029 oordeel Provincie na amendementen	1.434	956	-932	-867

Het meerjarig beeld laat voor Valkenswaard zien dat de eerste twee begrotingsjaren positief zijn (resp. € 1,5 miljoen in 2026 en € 1,0 miljoen in 2027. In de laatste twee jaar wordt een negatief saldo gepresenteerd (resp. € 0,9 miljoen in 2028 en € 0,8 miljoen in 2029).

Dit betekent dat er voor de eerste twee jaar voldoende ruimte voor een nieuwe raad en college is om ambities te realiseren. De laatste twee jaar maken dat er met zorgvuldigheid gekeken moet worden naar meerjarige investeringen, gezien er in die jaren nog geen structurele dekking is.

De financiële positie van gemeente Valkenswaard

De weerstandcapaciteit is de belangrijkste bron voor dekking wanneer er zich risico's voor doen die niet in de begroting zijn opgenomen. Door voldoende weerstandscapaciteit kunnen we, zonder beleidsaanpassingen, deze financiële nadelen opvangen.

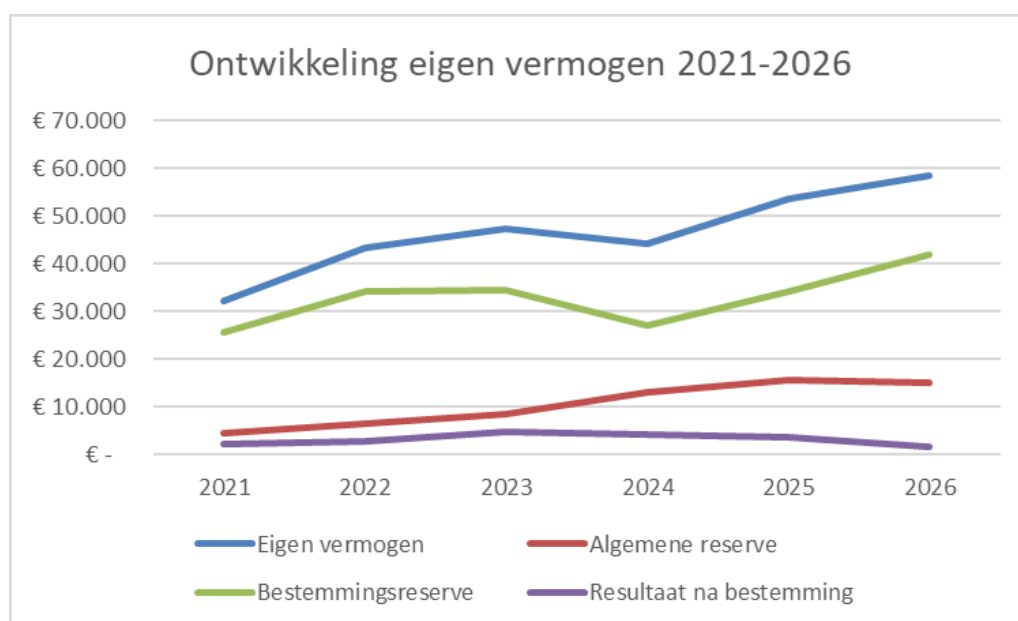
Hieronder is de beschikbare weerstandscapaciteit weergegeven:

*bedragen * € 1.000*

	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	15.743	15.104	14.512	13.968
Vrij aanwendbare specifieke bestemmingsreserves	3.784	2.512	2.062	1.956
Budget onvoorzien	50	50	50	50
Begrotingsruimte (bandbreedte)	1.474	996	-892	-827
Stille reserve(s)	0	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit	5.594	5.594	5.594	5.594
Kostenreductie (bezuinigingen)	-	-	-	-
Totale weerstandscapaciteit	26.645	24.256	21.326	20.741

Ontwikkeling van reservepositie

De reservepositie van de gemeente heeft zich de afgelopen jaren sterk verbeterd. Waar in 2021 er nog een eigen vermogen van € 32,0 miljoen (waarvan € 4,0 miljoen algemene reserve) was, is dit naar verwachting in 2025 opgelopen tot € 53,6 miljoen (waarvan € 15,7 miljoen algemene reserve). Hiermee is er een stevige financiële basis waarop de gemeente kan steunen.

De algemene reserve van de gemeente is vrij inzetbaar. Door het inzetten van de algemene reserve kan de gemeente dekking vinden voor grootschalige projecten, of incidentele uitgaven eenmalig te dekken.

De bestemmingsreserves zijn onderverdeeld in gelabelde bestemmingsreserves en dekkingsreserves. De gelabelde bestemmingsreserves zijn gereserveerd voor specifieke projecten, waar de raad reeds middelen voor opzij heeft gezet. Deze middelen zijn door middel van raadsbesluit nog wel voor andere activiteiten in te zetten. De dekkingsreserves zijn gereserveerd voor de dekking van kapitaalslasten voor reeds gedane investeringen. Door

deze kapitaalslasten te dekken uit de dekkingsreserves, hebben deze afschrijvingslasten geen financieel effect op het begrotingssaldo. Deze middelen zijn niet vrij inzetbaar.

De totale balanspositie van de gemeente leidt tot onderstaande kengetallen:

Kengetallen	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto Schuldquote	45%	41%	47%	41%	42%	42%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	45%	41%	47%	41%	42%	42%
Solvabiliteitsrisico	38%	51%	49%	61%	66%	69%
Structurele exploitatieruimte	3%	3%	1%	1%	-1%	-1%
Grondexploitatie	1%	-1%	1%	1%	1%	1%
Belastingcapaciteit	89%	93%	99%	99%	99%	99%

De kengetallen, waarin meerjarig vrijwel alle indicatoren op groen staan, geeft een bevestiging van de gezonde financiële positie van de gemeente Valkenswaard. Uit een recente benchmark van BDO over de gemeentelijke Financiële positie krijgt de gemeente Valkenswaard een rapportcijfer van 8,2. Dit bevestigt het beeld dat de gemeente Valkenswaard er financieel goed voor staat.

De inkomsten van de gemeente Valkenswaard zijn in drie hoofdcategorieën op te delen:

- Uitkeringen vanuit het Rijk;
- Inkomsten van lokale heffingen;
- Overige inkomsten.

In onderstaande tabel zijn de inkomsten voor 2026 weergegeven:

*bedragen * € 1.000*

Inkomsten Valkenswaard 2026		
Rijk	85.812	73%
Lokale heffingen	19.673	17%
Overige	11.504	10%
Totaal	116.989	100%

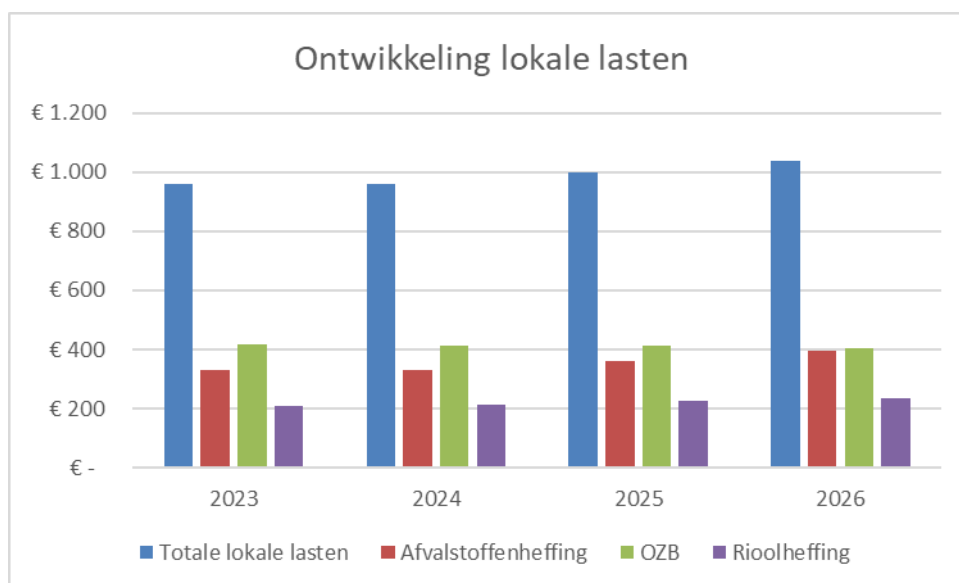
De tabel geeft weer dat voor bijna driekwart van de inkomsten van de gemeente vanuit het Rijk aan de gemeente beschikbaar worden gesteld. 17% van de inkomsten worden gegenereerd uit lokale heffingen en 10% uit overige activiteiten. Hiermee is dus ook direct inzichtelijk dat de gemeente in grote mate afhankelijk is van uitkeringen vanuit het Rijk, waarbij het Gemeentefonds de belangrijkste is. Bij financiële ontwikkelingen wordt hier verder op in gegaan.

Lokale lasten en heffingen

De lokale lasten bestaan uit belastingen en heffingen die we opleggen aan de inwoners van de gemeente. Dit zijn onder andere de onroerendezaakbelasting, de riool- en zuiveringsheffing en de afvalstoffenheffing. We willen de lasten voor burgers niet exponentieel toe laten nemen. In 2026 en voor de volgende jaren wordt daarom weer

gebruik gemaakt van de 'trendmatige stijging' van 1,5%. Deze lijn wordt de afgelopen jaren gehanteerd. Voor een aantal onderdelen wijkt dit wel af, bijvoorbeeld bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing. Hierbij wordt gestreefd naar een kostendekkendheidspercentage van 100%. Voor de afvalstoffenheffing is met name de bijdrage aan Cure hierin leidend, bij de rioolheffing wordt uitgegaan van de opgenomen bedragen in het meerjarig Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (VGRP). In het VGRP zijn de toekomstige investeringen voor riolering opgenomen, waarmee met de heffing van nu er ook voor reeds gedane en nieuwe investeringen voldoende dekking is. Hiermee worden fluctuaties in realisatie opgevangen en ontstaat een stabiele grondslag voor de heffing.

De ontwikkeling van de lokale lasten in de afgelopen jaren is in onderstaande grafiek weergegeven:

Externe ontwikkelingen met invloed op de gemeentelijke financiën

In het onderdeel inkomsten is reeds benoemd dat het Gemeentefonds de belangrijkste bron van inkomsten van de gemeente is. Ontwikkelingen die het fonds beïnvloeden hebben daarmee het grootste effect op de gemeentelijke begroting. Hierin zijn de volgende ontwikkelingen de komende jaren van belang:

Algehele ontwikkeling en ravijnjaar

De afgelopen jaren heeft in het teken gestaan van de discussie omtrent het 'Ravijnjaar'. Dit refereert aan een korting op het Gemeentefonds vanuit het Rijk en een te kleine compensatie voor de kosten van Jeugdzorg. Deze twee factoren leiden tot een dip in de uitkering, waardoor bij alle gemeenten hier een daling van de inkomsten zichtbaar is. Op landelijk niveau lopen hier vanuit de VNG discussies met diverse ministeries over, om te

komen tot een rechtvaardige compensatie voor de taken die de gemeenten uitvoert en de middelen die zij daarvoor krijgt.

Compensatie Hervormingsagenda Jeugd en Wmo

Een belangrijk onderdeel in de gehele discussie is de Hervormingsagenda Jeugd. Vanaf 2028 worden gemeenten geacht de Hervormingsagenda volledig doorgevoerd te hebben, waarmee daadwerkelijke bezuinigingen of grip op Jeugdzorg kosten gerealiseerd moeten zijn. Hierop vooruitlopend heeft het Rijk al een korting in het Gemeentefonds opgenomen, omdat gemeenten dit zelf moeten realiseren. De vraag is echter hoe realistisch deze bezuiniging is. Reeds heeft de Commissie van Ark al twee rapporten gepubliceerd waarin inzichtelijk is geworden dat de ontvangen compensatie vanuit Rijk voor de uitvoering van Jeugdzorgtaken niet afdoende is. Hierop heeft Valkenswaard in 2025 over 2023 en 2024 al een compensatie gehad van ongeveer € 1,2 miljoen. De vraag is dus hoe deze financiering zich meerjarig blijft ontwikkelen. De impact op de gemeentelijk begroting is namelijk zeer groot.

Daarnaast wordt in 2028 ook de financiering van de WMO aangepast. Hierin krijgen gemeenten de taak om te kijken naar alternatieve inkomstenbronnen bij de WMO (waaronder een eigen bijdrage) en moet er strakker gestuurd worden op de trajectduur. Aanvullend hierop heeft het Rijk ook deze korting al opgenomen in het Gemeentefonds voor deze jaren. De komende jaren moeten uitwijzen of deze bezuiniging überhaupt haalbaar is en welke wettelijke mogelijkheden de gemeenten krijgen om extra inkomsten hiervoor te genereren.

Terugdringen Specifieke uitkeringen (Spuk's)

Ten slotte speelt nog een landelijke discussie over het terugdringen van Specifieke Uitkeringen. Deze uitkeringen worden verstrekt door het Rijk, buiten het Gemeentefonds om, voor de uitvoering van specifieke taken. Het plan is om de Specifieke uitkeringen terug te dringen, omdat zij een grote administratieve last, zowel voor het Rijk als de gemeente, met zich meebrengen. Het voorstel wat nu voor ligt ziet toe op een toevoeging van de Specifieke uitkeringen aan het Gemeentefonds, zodat het structurele middelen voor de gemeenten worden. Echter, zit hier ook een bezuiniging van 10% in vanuit het Rijk. Het standpunt is namelijk dat door minder administratieve last, vanwege het opnemen van de middelen als reguliere financiering, de uitkering ook niet dusdanig hoog hoeft te zijn. Door het toevoegen van de Specifieke uitkeringen vindt er een verkapte bezuiniging plaats op de financiering van gemeenten plaats. Het is van belang om ook deze ontwikkelingen de komende jaren te monitoren om de impact hiervan te bepalen.

Er kan geconcludeerd worden dat de gemeente Valkenswaard er momenteel goed voor staat. Voor de eerste twee jaren wordt een positief begrotingssaldo gepresenteerd en laten alle kengetallen zien dat de financiële positie goed is. Wel zijn er nog een aantal landelijke ontwikkelingen welke een significante impact op de gemeentelijk begroting kunnen hebben. Bij het opstellen van elke begroting voor deze jaarschijven dient dan ook kritisch gekeken te

worden naar nieuw beleid of nieuwe investeringen. De financiën volgen namelijk beleid. De financiële positie blijft bepaald worden door beleidsmatige afwegingen, die zich uiten in de financiële consequenties. Met dit overzicht willen we het kader bieden waarbinnen deze afwegingen gemaakt moeten worden.

Begrotingsopzet

De afgelopen periode is de begrotingsopzet vormgegeven aan de hand van het collegeprogramma 2022-2026. De begroting bestaat hiermee uit 5 programma's, 17 deelprogramma's en 102 doelstellingen. De 102 doelstellingen zullen in de nieuwe raadsperiode aangepast worden aan het akkoord wat opgesteld gaat worden. Daarnaast is het advies om te kijken of we de begroting op een meer leesbare manier kunnen inrichten, zodat beleid en financiën beter op elkaar aansluiten. Daarnaast wordt de begroting voor zowel de gemeenteraad als inwoners gemakkelijker te lezen wat de gemeente de komende periode gaat doen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het opnemen van de taakvelden uit de BBV binnen de programma indeling.

Adviezen

- Het vormgeven van een nieuwe begrotingsopzet om beleid en financiën beter te kunnen koppelen en de ambities van de nieuwe raad in de begroting te vertalen.

Deel 2: Beleidsmatig perspectief

In Valkenswaard komen de slimste regio ter wereld en de mooiste natuur van Nederland samen. De afgelopen jaren is er veel gebeurd in Valkenswaard wat bijdraagt aan de twee doelstellingen uit de toekomstvisie 2040.

- **Kwaliteit van leven in Valkenswaard**

Elke dag werken we eraan om Valkenswaard een fijne woongemeente te laten zijn. De afgelopen periode hebben we diverse plekken in de buitenruimte ingericht om te kunnen sporten en bewegen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de pumptrack, het beachveld en de trimroute in Borkel & Schaft. Daarnaast zijn er 62 startersleningen verstrekt om ook de starters op de woningmarkt de mogelijkheid te kunnen geven een woning te kunnen kopen. Ook hebben we 542 woningen gerealiseerd en hebben we de omgeving aangepast, met meer groen, schaduwplekken en wateropvangmogelijkheden, aan het steeds extremere weer. Op het gebied van mobiliteit zijn ook vele stappen gezet. Diverse wegen zijn aangepast. Ook binnen het sociaal domein zijn stappen gezet. De website “oog voor iedereen” is gelanceerd en we blijven inzetten op het zoeken naar verbinding. Het bloeiende Valkenswaardse verenigingsleven en de wijkcommissies zijn de afgelopen jaren dan ook ondersteund.

- **Ff offline in Valkenswaard**

In Valkenswaard ben je echt ff offline. Zowel inwoners als bezoekers van Valkenswaard kunnen ontsnappen aan het grootstedelijke gebied van de Brainport regio. De afgelopen periode heeft het centrum een metamorfose ondergaan. Het is een ontmoetingsplek geworden, waar je op een terras kunt zitten, kunt winkelen of de weekmarkt kunt bezoeken. Ook het brede scala aan cultuur en evenementen draagt bij aan de ontspanning. Op het gebied van natuur zijn de afgelopen jaren ook stappen gezet. Het knooppuntennetwerk is geoptimaliseerd en ook is 37 hectare natuur ontwikkeld en in het natuurgrenspark de Groote Heide werken we steeds nauwer samen. Door de aanleg van de diverse sport en beweeg plekken in de openbare ruimte blijven we actief in beweging.

Valkenswaard staat de komende jaren voor grote veranderingen die bepalend zijn voor de toekomst van de gemeente. Denk hierbij aan opgaven zoals het bouwen van voldoende woningen, het bieden van passende zorg, de zorg voor een weerbare samenleving en de klimaatverandering. Op sociaal-maatschappelijk gebied verandert onze samenleving in rap tempo. Polarisation neemt toe, het vertrouwen in de overheid neemt af en door vergrijzing en migratie verandert de samenstelling van de gemeenschap. De druk op de zorg stijgt en de arbeidsmarkt blijft krap. De ruimtelijke druk is groot. Niet alles kan overal en zeker niet in Valkenswaard waar we ingesloten liggen tussen de natura 2000 gebieden. Wonen, werken, mobiliteit, energie, natuur, voorzieningen etc. moeten allemaal een plek krijgen in deze

ruimte. Deze opgaven vragen de komende raadsperiode om lange termijn denken en om scherpe keuzes in relatie tot de opgaven die in het hier en nu spelen.

Brede welvaart en Burgerpeiling

Voorafgaand aan het opstellen van deze staat van de gemeente zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd: een brede welvaartportret en een Burgerpeiling. Op basis van het brede welvaartportret van het PON & Telos wordt er als het ware een foto gemaakt van de brede welvaart in Valkenswaard. Deze foto staat niet op zichzelf, maar is genomen in de context van een veranderende wereld. De monitor die in het rapport wordt gepresenteerd, is gebaseerd op twaalf brede welvaartsthema's. De thema's worden in kaart gebracht met behulp van indicatoren. Op basis van twaalf thema's kan een diagnose worden gesteld met welke thema's het goed gaat en op welke thema's uitdagingen liggen. De score van de indicatoren kan afwijken van onze eigen gemeentelijke data. Dat kan komen, omdat wij soms recentere data hebben dan de openbare data die het Pon & Telos gebruikt voor het brede welvaartportret. Met deze nuance moet het rapport dan ook gelezen worden.

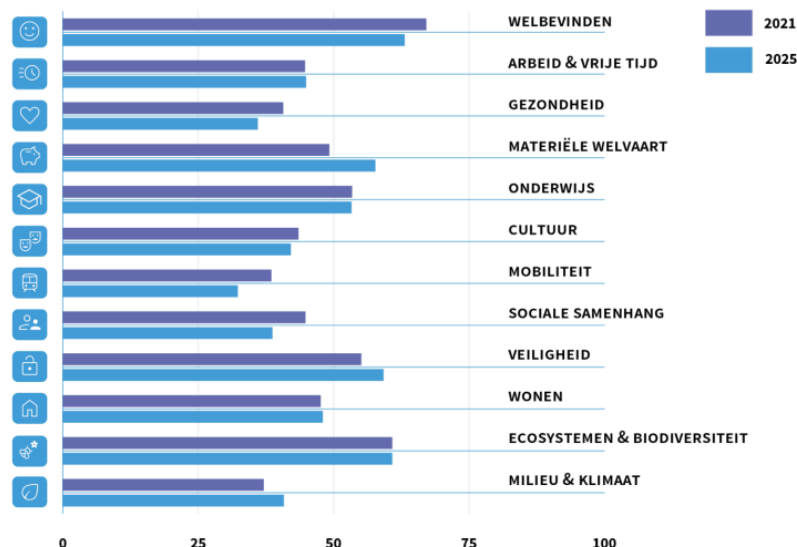
Ook is een Burgerpeiling uitgevoerd om de mening van inwoners te peilen rondom zaken als de woon- en leefomgeving en inspanningen van de gemeente op het gebied van dienstverlening en zorg. Er is een steekproef van 3.000 potentiële deelnemers aan het onderzoek getrokken uit de Basisregistratie Personen (BRP). In totaal hebben 643 inwoners de burgerpeiling ingevuld. Om te zorgen dat de burgerpeiling representatief is, is er een weging gemaakt op basis van leeftijdscategorieën volgens de richtlijnen van Waarstaatjegemeente.

Uitkomsten brede welvaart

2025 ten opzichte van 2021

De thema's materiële welvaart, veiligheid, milieu & klimaat, arbeid & vrije tijd, wonen en ecosystemen & biodiversiteit laten een stijging zien ten opzichte van 2021. De thema's welbevinden, gezondheid, mobiliteit, sociale samenhang, cultuur en onderwijs laten een daling zien ten opzichte van 2021.

Figuur 3. Themascoring gemeente Valkenswaard - 2021 vergeleken met 2025

Tabel 1. Themascoring gemeente Valkenswaard - 2021 vergeleken met 2025.

Thema brede welvaart	Score 2021	Score 2025	Verskil 2021-2025*
Welbevinden	67,1	63,1	-
Arbeid & vrije tijd	44,7	44,9	+
Gezondheid	40,7	36,0	-
Materiële welvaart	49,2	57,7	++
Onderwijs	53,4	53,3	-
Cultuur	43,5	42,1	-
Mobiliteit	38,5	32,3	--
Sociale samenhang	44,8	38,7	--
Veiligheid	55,1	59,2	+
Wonen	47,6	48,0	-
Ecosystemen & biodiversiteit	60,8	60,8	=
Milieu & klimaat	37,1	40,8	+

* ++ : Valkenswaard presteert veel beter, themascore meer dan 5 procentpunt gestegen;

+ : Valkenswaard presteert beter, themascore tussen 0 en 5 procentpunt gestegen;

- : Valkenswaard presteert slechter, themascore tussen 0 en 5 procentpunt gedaald;

-- : Valkenswaard presteert veel slechter, themascore meer dan 5 procentpunt gedaald;

= : themascore gelijk gebleven

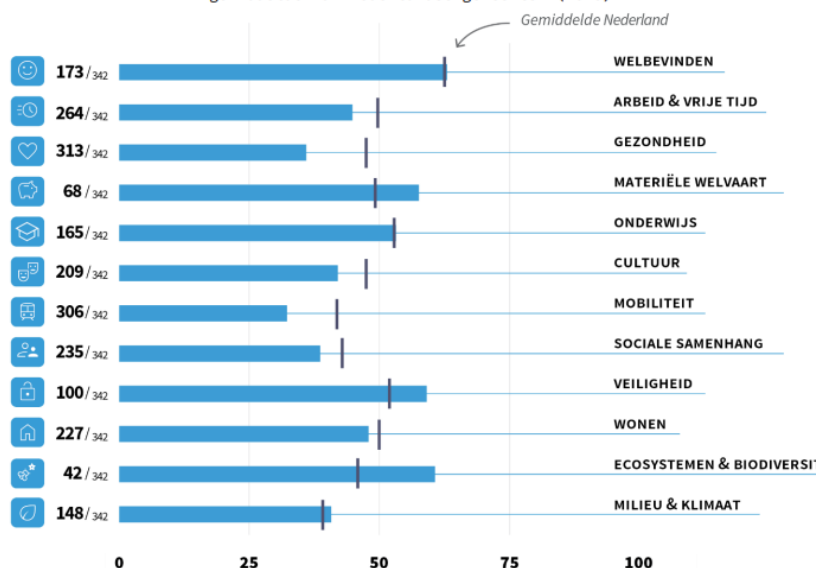
De afgelopen jaren zijn er stappen gezet op de verschillende thema's. Meer mensen zijn aan het werk, minder mensen leven in armoede en het gemiddelde besteedbaar inkomen is gestegen. Ook de regio gaat erop vooruit: het BRP is relatief sterk gestegen in de afgelopen jaren. Tegelijkertijd zien we dat meer inwoners aangeven moeite te hebben met rondkomen en ook dat de inwoners over het algemeen relatief minder tevreden zijn met de balans tussen werk en vrije tijd. Het gaat dus niet op alle fronten op het gebied van werk en inkomen beter. Binnen het thema Milieu & klimaat zien we een verbetering op de luchtkwaliteit en de totale hoeveelheid afval neemt af, maar vraagt – in lijn met het landelijke beeld – de waterkwaliteit van oppervlaktewater aandacht. Opwek van duurzame energie zal richting de toekomst steeds belangrijker worden, en is iets wat aandacht behoeft binnen de gemeente Valkenswaard. Er is veel vooruitgang, maar de score blijft wat achter lopen. Het thema Veiligheid laat zien dat het aantal delicten, zoals drugs- en geweldsdelicten is afgenomen. Het onveiligheidsgevoel van de inwoners, wat ondanks deze afname blijft spelen, blijft wel een aandachtspunt. De thema's Mobiliteit, Sociale samenhang, Welbevinden, Gezondheid, Onderwijs, Cultuur en Wonen laten (lichte) dalingen zien ten opzichte van 2021. Dit is voor een deel in lijn met de landelijke trends, onder andere op het gebied van gezondheid. De gemeente Valkenswaard vormt hier geen uitzondering op: we zien dat men de gezondheid slechter is gaan beoordelen en ook de leefstijlindicatoren scoren

slechter. De negatieve impact van de coronapandemie is hierin terug te zien. De groene omgeving, die de gemeente Valkenswaard zeker heeft, zoals we terugzien in de score binnen het thema Ecosystemen & biodiversiteit, is niet voldoende voor de inwoners om meer te gaan bewegen en zich gezonder te voelen. Op het gebied van sociale samenhang lijkt de participatie onder druk te staan. Het lage aandeel vrijwilligers neemt verder af, men heeft minder sociale contacten en de eenzaamheid neemt toe. De uitkomsten op het thema Wonen zijn ook in lijn met de landelijke trends op de woningmarkt. De huidige ongunstige situatie op de woningmarkt, met de stijgende prijzen en tekorten aan woningen zien we ook in Valkenswaard terug. Het aandeel betaalbare koopwoningen neemt af en de gemiddelde huurprijs stijgt.

Geografische vergelijking

Valkenswaard scoort op een aantal brede welvaartthema's hoger en op een aantal thema's lager in vergelijking met het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten. Valkenswaard scoort hoger op Materiële welvaart, Veiligheid en Ecosystemen & biodiversiteit. Op thema's zoals Gezondheid, Cultuur en Mobiliteit scoort de gemeente lager.

Figuur 16. Scores van gemeente Valkenswaard vergeleken met het gemiddelde van Nederlandse gemeenten (2025)

Tabel 2. Themascoring gemeente Valkenswaard vergeleken met het gemiddelde van Nederlandse gemeenten (2025)

Thema brede welvaart	Score Valkenswaard	Score Nederlandse gemeenten gemiddeld	Verskil Valkenswaard - Nederlandse gemeenten*
Welbevinden	63,1	62,6	+
Arbeid & vrije tijd	44,9	49,8	-
Gezondheid	36,0	47,6	--
Materiele welvaart	57,7	49,3	++
Onderwijs	53,3	53,0	+
Cultuur	42,1	47,5	--
Mobiliteit	32,3	41,9	--
Sociale samenhang	38,7	42,9	-
Veiligheid	59,2	52,1	++
Wonen	48,0	49,8	-
Ecosystemen & biodiversiteit	60,8	46,1	++
Milieu & klimaat	40,8	39,3	+

* ++: Valkenswaard presteert veel beter, themascore meer dan 5 procentpunt beter;
 +: Valkenswaard presteert beter, themascore tussen 0 en 5 procentpunt beter;
 -: Valkenswaard presteert slechter, themascore tussen 0 en 5 procentpunt slechter;
 --: Valkenswaard presteert veel slechter, themascore meer dan 5 procentpunt slechter;
 =: themascore gelijk gebleven

De gemeente Valkenswaard onderscheidt zich positief ten opzichte van het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten op de thema's Materiële welvaart, Veiligheid en Ecosystemen & biodiversiteit. De sterke regionale positie, mede door de nabijheid van ASML, draagt bij aan de goed gevulde bedrijventerreinen, en heeft invloed op de materiële welvaart van inwoners. Daarnaast profiteert de gemeente van een gunstige ligging, met zowel veel (beschermde) natuur, als een goede bereikbaarheid per weg. Ook op het thema Veiligheid

wordt veelal hoger gescoord dan gemiddeld, met relatief weinig delicten en een relatief laag risico op rampen. Het thema Gezondheid laat in vergelijking een overwegend negatiever beeld zien. Psychische klachten, riskant gedrag en hogere zorgkosten komen bovengemiddeld vaak voor, minder inwoners beoordelen de eigen gezondheid als goed en de levensverwachting is gemiddeld genomen lager. Ook op de thema's Cultuur, Mobiliteit en Sociale samenhang blijft Valkenswaard soms wat achter op het gemiddelde. Het geringe aantal monumenten en beschermde dorpsgezichten speelt binnen het thema Cultuur een rol, bij Mobiliteit drukt de filezwaarte op de score en binnen het thema Sociale samenhang vallen het hoge aandeel eenzame inwoners en de relatief lage vrijwilligersparticipatie op.

Uitkomsten Burgerpeiling

Inwoners waarderen de moeite die de gemeente Valkenswaard neemt voor haar inwoners gemiddeld met een 6,7. Om de tevredenheid te verhogen kan de gemeente het beste prioriteit geven aan de volgende punten:

- De inspanningen om inwoners te laten deelnemen aan de maatschappij;
- Het betrekken van inwoners en organisaties;
- Communicatie en voorlichting.

1. Woon- en leefomgeving

- Inwoners waarderen hun buurt met een 8,1; 85% voelt zich thuis, 72% wil niet weg.
- Veiligheid: 86% voelt zich meestal of altijd veilig; 69% ervaart weinig overlast. Wel ervaart 30% vaak onveilige verkeerssituaties.
- Voorzieningen: Hoog tevreden over winkels (88%), zorg (82%), speel- en sportvoorzieningen (±75%) en OV (71%).
- Gemeentelijke zorg voor leefomgeving: Gemiddeld 6,9.

2. Relatie inwoner-gemeente

- Vertrouwen in bestuur: 31% veel vertrouwen, 54% neutraal, 15% weinig.
- Samenwerking en inspraak scoren laag (6,2); inwoners willen meer betrokkenheid en betere communicatie.

3. Gemeentelijke dienstverlening

- Algemeen: 6,8; digitale dienstverlening: 7,1.
- 63% had contact met gemeente; 74% vond aanvragen makkelijk, maar 23% kreeg niet wat men wilde.
- Communicatie en voorlichting: 6,5.

4. Welzijn en zorg

- Levenstevredenheid: 8,0; gezondheid: 7,7.
- 75% voelt zich niet eenzaam; 91% beweegt minimaal 1x per week.
- Vrijwilligerswerk: 35% actief; 66% wil blijven helpen. Reden niet doen: tijdgebrek (59%).

Programma 1 – Samen zorgen wij voor Valkenswaard

Transformatie sociaal domein

Het sociaal domein omvat al onze verantwoordelijkheden in het versterken van de eigen kracht en ondersteuning aan onze inwoners. Met de decentralisatie van taken op het terrein van Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Jeugd en Participatie (Werk en Inkomen), kreeg de gemeente er in 2015 veel nieuwe taken bij. Om deze taken op een goede manier uit te voeren, werken we met het beleidskader 2024-2027 - Groeien, Meedoen, Thuiskomen. De zorgvraag blijft toenemen, de kosten nemen toe en er zijn meer taken bijgekomen. Met elkaar staan we voor een opgave om de juiste zorg te blijven leveren, maar ook om de wachtlijsten en kosten te verminderen. We werken hieraan door middel van het beleidskader sociaal domein. Binnen het beleidskader staat de transformatie in het sociaal domein centraal. We maken een beweging van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. De basisvoorzieningen regelen we goed en we helpen inwoners snel als dat nodig is. Zo blijven onze inwoners zelfredzaam en voorkomen we complexe en zware problemen. De transformatiepiramide maakt dit inzichtelijk:

Door middel van de hoofddoelen: groeien, meedoen en thuiskomen willen we invulling geven aan de transformatie. In Valkenswaard moet iedereen naar vermogen kunnen meedoen aan de samenleving, een inclusieve samenleving, hiervoor benutten we zoveel als mogelijk de kracht van diezelfdesamenleving: zelfregie, netwerk en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Voor hen die onze hulp echt nodig hebben, bieden we passende ondersteuning. We maken een beweging van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'.

Groeien

Gemeenten moeten zorgen voor passende ondersteuning aan kinderen, jongeren en ouders, van preventie tot intensieve hulp. We zetten in op een sterke basis, goede samenwerking met partners waaronder kinderopvang en onderwijs en passende, tijdige zorg waar nodig. De uitdaging ligt in het beheersen van instroom in maatwerkvoorzieningen, kosten en wachtlijsten, terwijl de kwaliteit gewaarborgd blijft. Dit is onderdeel van de hervormingsagenda. In november 2025 zijn nieuwe afspraken gemaakt tussen de VNG, het ministerie van VWS, huisartsen en jeugdartsen om gezinnen sneller passende hulp te bieden. Gemeenten moeten hier nog een besluit over nemen. Hiermee krijgen gemeenten meer grip

op de instroom en sturing op kwaliteit. De lobby vanuit de VNG richting het Rijk voor structurele compensatie blijft gaande.

Meedoen

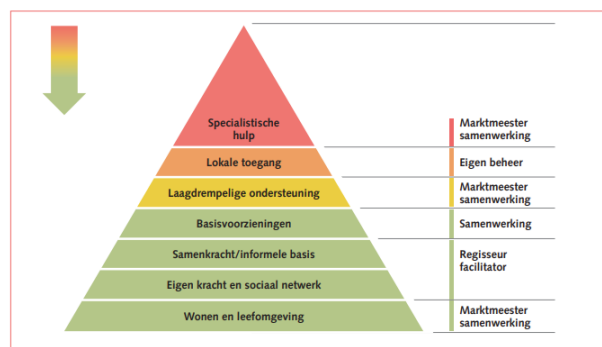
De vraag naar maatwerkondersteuning is de afgelopen jaren toegenomen. Deze toename komt door de vergrijzing en door de invoering van het abonnementstarief Wmo. Er is een wetsvoorstel naar de kamer gestuurd om de inkomensafhankelijke eigen bijdrage terug in te voeren. Door de val van het kabinet is het de vraag wanneer dit ingevoerd gaat worden. Dankzij verschillende initiatieven neemt de vraag naar (specialistische) begeleiding af. De afgelopen periode is ingezet op de wijknetwerkers en is het platform Oog voor iedereen gelanceerd. Dit platform geeft antwoord aan inwoners van Valkenswaard op vragen over meedoen in de samenleving, elkaar helpen, activiteiten in de buurt en organisaties die hulp aanbieden. We streven naar een inclusieve samenleving waar iedereen zoveel mogelijk meedoet. En een fysieke en digitaal toegankelijke gemeente. Inwoners moeten de mogelijkheid hebben om mee te doen en hiervoor, waar nodig, toerusting en ondersteuning ontvangen.

Thuiskomen

Steeds meer mensen blijven langer thuis wonen. Niet alleen ouderen, maar ook inwoners die in enige vorm hulp krijgen. Dit is ook het geval in Valkenswaard. Inwoners zijn over het algemeen positief over de leefbaarheid en veiligheid in de omgeving. Toch nemen het aantal vrijwilligers en onderlinge verbondenheid in de buurten af, wat ook een landelijke trend is. Dit is onwenselijk voor de sociale cohesie in Valkenswaard. Daardoor is het belangrijk om inspirerende leefomgevingen te creëren en te zorgen voor een veilige woonomgeving. De woonleefcirkel is een mooi voorbeeld om de onderlinge verbondenheid in de buurt te versterken en meer naar elkaar om te kijken.

Transformatie opgave

Om de hoofddoelen te bereiken is het van belang om te werken aan een sterke sociale basis. Dit is de onderste laag van de transformatiepiramide. Deze laag is essentieel voor mensen om hun eigen leven te leiden. Dit begint al bij een passende woning in een gezonde en veilige leefomgeving, die uitnodigt tot spelen, ontmoeten en bewegen. Vanuit hier kunnen inwoners het leven zelf vormgeven en zijn inwoners zelfredzaam dankzij de eigen vaardigheden en eventuele hulp van mensen uit de omgeving. Van belang is ook dat mensen elkaar ontmoeten en zich met elkaar verbinden. Dit is essentieel voor de sociale cohesie en veiligheid. De wijkcommissies en programma's zoals burenhulp en buurtgezinnen dragen hieraan bij. Ten slotte is het heel belangrijk dat voorzieningen vrij toegankelijk zijn. Het gaat

hierbij om basisvoorzieningen zoals kinderopvang, scholen, verenigingen, huisartsen en de bibliotheek.

We verwachten dus dat de meeste mensen zelf- of samenredzaam zijn, maar dat is niet in alle gevallen zo. Als er toch een hulpvraag is dan willen we die zo vroeg mogelijk en met een zo laagdrempelig mogelijke ondersteuning oplossen. We zetten in op preventie en normalisering. Met preventie bedoelen we dat we aan de voorkant zoveel mogelijk proberen te voorkomen dat inwoners een hulpvraag krijgen. Hierbij is het van groot belang dat er een sterke sociale basis is. Met normalisering bedoelen we dat we de hulpvraag zoveel mogelijk onderdeel willen laten uitmaken van het gewone leven, in plaats van dat we inzetten op zware zorg. Dit kan bijvoorbeeld door het stimuleren van sociale interactie via sportverenigingen of wijk/buurtcentra.

Om de sterke sociale basis te waarborgen en in te kunnen zetten op preventie en normalisering hebben we een toegang nodig die hierop is toegerust. Om te kunnen transformeren zal de toegang dus ook doorontwikkeld moeten worden. Bij de toegang kunnen inwoners terecht voor informatie en advies. Zowel online, via Oog voor iedereen, als bij herkenbare inlooppunten op logische plekken in Valkenswaard. Ook kunnen inwoners terecht bij de toegang voor laagdrempelige ondersteuning. Mocht er specialistische hulp nodig zijn dan wordt vanuit de toegang meegekeken of voorliggend aanbod passend is en mocht er specialistische hulp nodig zijn, wordt dit opgepakt door Jeugd, WMO of W&I. Door dus te investeren in de toegang en in te zetten op preventie zal er vooral in de voorkant geïnvesteerd moeten worden, met als resultaat dat er minder zorg aan de top van de piramide nodig is. Door middel van monitoring en data gestuurd werken bekijken we of de doelen worden gerealiseerd.

Weerbaarheid

De geopolitieke situatie van Europa is de afgelopen jaren drastisch veranderd door ontwikkelingen, zoals de oorlog in Oekraïne en de toename van overstromingen en bosbranden die spelen in de wereld. Dit werkt ook allemaal door in Nederland en dus ook in Valkenswaard. De stoom kan uitvallen, er kan een hybride dreiging plaatsvinden of een crisis ontstaan. Dit vraagt van inwoners dat zij voorbereid zijn op dit soort gebeurtenissen. Gemeenten spelen een sleutelrol in het versterken van maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht en de gemeenten bereiden zich samen met de veiligheidsregio's hierop voor. Ook het Rijk probeert door middel van de campagne "Denk Vooruit" die op 1 november 2025 werd gelanceerd bewustzijn bij de bevolking te creëren. De gemeente Valkenswaard en de veiligheidsregio Zuidoost-Brabant zullen zich de komende tijd moeten gaan voorbereiden op het versterken van de weerbaarheid en veerkracht van onze inwoners. Dit kan leiden tot een verhoogde bijdrage aan de veiligheidsregio om deze opgave aan te pakken.

Adviezen

- Blijf inzetten op de transformatie in het sociaal domein met daarbij het beleidskader sociaal domein 2024-2027 als uitgangspunt;
- Evalueer het beleidskader sociaal domein 2024-2027 en stel waar nodig bij;
- Ontwikkel de toegang door;
- Ontwikkel meer data gestuurd werken binnen het sociaal domein;
- Stel voldoende middelen beschikbaar voor de uitvoering van beleidskader sociaal domein.
- Actualiseer de kadernota veiligheid en blijf hierbij rekening houden met de weerbaarheid en veerkracht van de samenleving.

Programma 2 – Samen wonen en werken wij in Valkenswaard

Ontwikkelvisie

De druk op de ruimte neemt toe, ook in Valkenswaard. De schaa sprong van de regio vra ag om heldere en transparante besluitvorming over de ruimtelijke koers. Dit dwingt ons tot duidelijke en realistische keuzes over de inzet van schaarse ruimte voor onder andere nieuwe woningen, passende voorzieningen, natuurherstel, landbouwtransitie, duurzame energie opwek en recreatie. Voor urgente thema's als woningbouwuitbreiding, scholenbouw en duurzaamheid wordt de "strategische ontwikkelvisie" opgeleverd, waardoor we bepaalde ontwikkelingen al in 2026 kunnen opstarten. Tegelijkertijd werken we toe naar een gebiedsgerichte omgevingsvisie 2.0 die in 2027 vastgesteld zal gaan worden, waarin deze gebiedsgerichte keuzes verder worden aangescherpt. Hierbij faciliteren we college en raad door hen te voorzien van overzichtelijke scenario's, afwegingskaders, risicoanalyses en concrete beleidsadviezen, zodat zij weloverwogen beslissingen kunnen nemen. Daarbij spelen landelijke kaders een rol, zoals de stikstofaankpak, de waterkwaliteitsdoelen (KRW) en het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Duurzame opwekking is een relevante ontwikkeling: zon- en windenergie, warmtenetten en ook opslag zijn van belang om een circulaire en betrouwbare energievoorziening te waarborgen. Nationale ontwikkelingen beperken soms de uitvoerbaarheid van lokale ambities, maar vragen juist om proactieve regionale samenwerking, onder meer via de Metropoolregio Eindhoven (MRE) en de Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor (GGA), waarin Valkenswaard actief deelneemt.

Omgevingswet

De Omgevingswet is sinds 1 januari 2024 in werking. De wet biedt nieuwe kansen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee: hoe zorgen we ervoor dat onze ambities uit de omgevingsvisie, maatregelen uit de omgevingsprogramma's en juridische regels uit het omgevingsplan elkaar versterken in plaats van belemmeren? Het is nodig om helderder te hebben wat voor gemeente we willen zijn als het gaat om regels in het omgevingsplan. Wordt het uitgangspunt dat we vertrouwen op de samenleving, dan kunnen we regels meer verminderen; kiezen we ervoor om nadrukkelijk sturend en regulerend te zijn, dan blijven meer regels nodig. Het gaat erom een bewuste keuze te maken, zodat de kerninstrumenten uit de Omgevingswet elkaar versterken. Daarom werken we aan het Beleidshuis Fysieke Leefomgeving, dat deze instrumenten beter met elkaar verbindt.

Het Beleidshuis Fysieke Leefomgeving

Het Beleidshuis Fysieke Leefomgeving is een structuur die de nieuwe kerninstrumenten uit de Omgevingswet, de omgevingsvisie, de omgevingsprogramma's en het omgevingsplan, in samenhang beschrijft en aansluit bij de beleidscyclus, de PDCA-cyclus en de gemeentelijke (toekomst)visie en programma's. Het Beleidshuis faciliteert de beweging van sectoraal naar integraal, opgavegericht beleid voor alles wat effect heeft op de fysieke leefomgeving. Hierdoor ontstaat meer aansluiting tussen integrale beleidsvorming en transparante

beleidsuitvoering. Ambities uit de omgevingsvisie, maatregelen in de omgevingsprogramma's en juridische regels in het omgevingsplan versterken elkaar in plaats van tegen te werken.

Omgevingsvisie

In 2024 is de Omgevingsvisie 1.0 vastgesteld, waarin de doelen en belangrijke keuzes voor de leefomgeving staan beschreven. Momenteel wordt geschreven aan de Omgevingsvisie 2.0 (waaraan een bouwstenennotitie ten grondslag ligt), waarin de integrale strategische keuzes over de gehele ruimtelijke ontwikkeling van Valkenswaard worden voorgelegd. Dit geldt voor zowel het bestaande stedelijke gebied in de kernen, als keuzes voor onze natuur en het buitengebied. De raad zal een keuze dienen te maken tussen maximale groei of een meer behoudende keuze. Met deze keuze maakt de raad duidelijk welke bijdrage Valkenswaard kan en wil leveren aan de schaa sprong van de MRE-regio. Het vaststellen van de Omgevingsvisie 2.0 en het Omgevingseffectenrapport (OER) is essentieel om deze ruimtelijke koers voor de komende jaren te bepalen. Dit biedt niet alleen duidelijkheid voor inwoners en ondernemers, maar is ook een noodzakelijke voorwaarde voor het realiseren van de woningbouwopgave en de verduurzaming van de gemeente. Om de integrale sturing te waarborgen, zoals beoogd in de Omgevingswet, is een beleidskader nodig. Voor de oriëntatie op verstedelijking, zijn de lagenbenadering en bodem en water leidend. Het is namelijk (ecologisch en juridisch) niet houdbaar om bijvoorbeeld woningbouw of een bedrijventerrein in een Natura 2000 gebied te realiseren.

Wonen

De woningbouwopgave is urgent. Net als elders in Nederland is sprake van grote krapte op de woningmarkt. De vraag is breed en komt uit alle doelgroepen: starters en jongeren, senioren, statushouders, asielzoekers die tijdelijke opvang nodig hebben, expats én huishoudens die doorstromen binnen de bestaande voorraad. Daardoor richt de behoefte zich niet uitsluitend op het betaalbare segment; in vrijwel alle prijs- en woningtypen is schaarste. De landelijke Wet Versterking Regie Volkshuisvesting benadrukt deze urgentie. Deze wet verplicht gemeenten tot regionale afstemming, realistische programmering en meer sturing op het realiseren van voldoende (en voldoende diverse) woningen. Voor Valkenswaard betekent dit dat keuzes explicieter moeten worden gemaakt, en dat helder moet zijn hoe de gemeentelijke bijdrage aan de regionale opgave wordt geborgd.

Valkenswaard zet in op het versnellen van de woningbouwproductie, het in ontwikkeling brengen van uitleglocaties en het benutten van binnenstedelijke herstructureringskansen. Tegelijkertijd geldt dat niet alle ruimte vragende ambities gezamenlijk kunnen worden gerealiseerd. Alleen de opgave vanuit wonen is al fors, terwijl ook andere functies — zoals werken, voorzieningen, mobiliteit, energie en groen — extra ruimte vragen. De uitbreidingsmogelijkheden zijn echter beperkt. Mede hierdoor wordt in de praktijk relatief veel gebouwd in de vorm van kleinere appartementen, wat helpt om aantallen te realiseren, maar het nieuwe aanbod tegelijkertijd minder gevarieerd maakt.

De focus ligt op kwaliteit én kwantiteit: toekomstbestendige, duurzame woningen in leefbare wijken met ruimte voor ontmoeting, groen en voorzieningen. Die kwaliteit staat echter onder druk door de omvang van de bouwopgave en de beperkte ruimte. In dit spanningsveld blijft Valkenswaard zoeken naar evenwicht tussen wat noodzakelijk is voor de kwantitatieve groei en wat wenselijk is voor de leefbaarheid en diversiteit van de woningvoorraad.

Het uitgangspunt blijft een gevarieerd woningaanbod voor alle doelgroepen: van jonge starters tot senioren die langer thuis willen wonen. Doorstroming wordt actief gestimuleerd om de schaarse ruimte zo effectief mogelijk te benutten. Daarnaast wordt gewerkt aan innovatieve woonvormen, zoals geclusterd wonen, collectieve woonconcepten (CPO) en woonleefcirkels waarbij wonen en zorg worden gecombineerd. Waar mogelijk dragen nieuwbouwplannen bij aan sociale cohesie en een gezonde leefstijl, door ruimte te maken voor groen, water, beweging en ontmoeting.

In de Omgevingsvisie 2.0 worden deze ambities verder geconcretiseerd, met nadruk op de noodzakelijke balans tussen stedelijke groei, wettelijke verplichtingen en het behoud van leefkwaliteit.

Voorzieningenvraagstuk:

Door de groei van de regio staan ook de sociaal-maatschappelijke voorzieningen, zoals scholen, huisartsen en sportlocaties onder druk. In het kader van dit vraagstuk is in de MRE een onderzoek uitgevoerd. De zogenoemde 0-meting. Valkenswaard doet het over het algemeen goed voor wat betreft het voorzieningenniveau, maar ook Valkenswaard heeft een opgave om te zorgen voor voldoende voorzieningen en dit op peil te houden. Het gaat hierbij niet enkel om basisvoorzieningen, maar ook om een openbare ruimte waarin spelen en bewegen wordt gestimuleerd. Het is daarom des te belangrijker om bij ontwikkeling van nieuwe woningbouwlocaties rekening te houden met het voorzieningenniveau. Daarnaast is het goed om te kijken hoe je voorzieningen kunt realiseren en hoe je voorzieningen kunt clusteren om zo ruimte efficiënter te gebruiken en de samenhang in wijken of dorpen te versterken, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van multifunctionele accommodaties (MFA's). Het is in deze tijd belangrijk om plekken te hebben waar inwoners terecht kunnen met een hulp vraag of waar zij mensen kunnen ontmoeten, ook in kleinere kernen. Zeker gelet op wat nu in de wereld gebeurt is de sociale samenhang van groot belang. Door middel van een voorzieningenaanpak kunnen dit soort elementen onderzocht worden.

Een basisvoorziening met een bijzondere urgentie in de regio is het onderwijs. De Integraal Huisvestingsplannen (IHP) in de regio laten grote financiële investeringen zien. Investerings in de onderwijshuisvesting zijn een gemeentelijke taak, maar door de groei van de regio, stijgende leerlingenaantallen en internationalisering van het onderwijs wordt de opgave nog complexer. Daarom is het verstandig om bij de actualisatie van het IHP rekening te houden met de opgaven die spelen in het kader van de schaa sprong.

Werken

De economische structuur van Valkenswaard wordt gedragen door een breed midden- en kleinbedrijf, aangevuld met agrarische ondernemingen en een sterke toeristisch-recreatieve sector. De bestaande bedrijventerreinen zijn vrijwel volledig uitgegeven en bieden nog maar beperkt ruimte voor nieuwbouw of uitbreidingen. Daardoor verschuift de focus noodzakelijkerwijs naar intensiever gebruik van de bestaande ruimte, bijvoorbeeld door het stapelen van functies, het herontwikkelen van verouderde bedrijfspanden en het clusteren van bedrijven die ruimtelijk of logistiek bij elkaar passen. In dit kader speelt ook de Regionale Programmering Werklocaties een belangrijke rol, waarin afspraken worden gemaakt over een evenwichtige verdeling van bedrijventerreinruimte binnen de regio en het optimaal benutten van

Nieuwe uitbreidingslocaties voor bedrijventerreinen zijn lokaal niet voorzien en bovendien planologisch vrijwel onmogelijk, onder andere door de beperkte fysieke ruimte, provinciale kaders en omgevingswaarden die moeten worden beschermd. Dit betekent dat groei van de economie niet eenvoudig kan plaatsvinden door 'meer ruimte' te maken. Bedrijvigheid zal binnen de bestaande contouren moeten worden gefaciliteerd.

Dit vraagt om nauwe samenwerking binnen de regio en om slimme oplossingen, zoals het moderniseren van bestaande terreinen, het delen van voorzieningen of logistiek, en het stimuleren van bedrijven om compacter, energiezuiniger en circulair te werken. Samen met de MRE ontwikkelt Valkenswaard een strategie voor toekomstgericht ruimtegebruik. Die richt zich op revitalisering van bestaande bedrijventerreinen, het versterken van energie-infrastructuur (zoals collectieve laad- en warmteoplossingen) en het bevorderen van circulaire bedrijfsvoering om de beschikbare ruimte zo duurzaam mogelijk te benutten.

Buiten de kernen bieden de Boulevard en de Paardenzone kansen voor verdere gebiedsontwikkeling. Deze zones vormen belangrijke schakels tussen het dorp en het buitengebied en vragen om een toekomstgerichte invulling die past bij hun ligging, schaal en functie. De ontwikkeling richt zich hierbij met name op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, het versterken van de landschappelijke samenhang en het zorgvuldig benutten van bestaande structuren. Hierbij wordt gezocht naar functies die passen bij de omgeving en bijdragen aan de kwaliteit van het totale gebied.

Ook in de agrarische sector wordt gewerkt aan nieuwe verdienmodellen die bijdragen aan een duurzame toekomst. Agrariërs en ondernemers worden gestimuleerd zich te ontwikkelen richting kringlooplandbouw, verbrede landbouw, recreatieve nevenactiviteiten of landschapsbeheer. Hiermee ontstaan kansen om de lokale economie te versterken en het buitengebied aantrekkelijk en toekomstbestendig te houden.

Transitie Landelijk Gebied en Gebieds Gerichte Aanpak

De staat van de Natura 2000-gebieden in en rondom Valkenswaard is onvoldoende en voldoet niet aan de gestelde natuurdoelen. Ook de waterkwaliteit van de Dommel haalt de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen niet. Dit is niet alleen schadelijk voor de leefomgeving en de gezondheid, maar beperkt bovendien de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Door het stikstofsloot – en mogelijk in de toekomst een waterkwaliteitssloot – is vergunningverlening in toenemende mate vastgelopen. Hierdoor kan Valkenswaard haar ruimtelijke ambities maar beperkt realiseren. De oorzaken en verantwoordelijkheden liggen primair op Europees en landelijk niveau; de noodzakelijke structurele oplossingen moeten daar worden georganiseerd. Eind oktober is daarom aangekondigd dat het Rijk en de regio gezamenlijk een plan van aanpak opstellen om de regio zo snel mogelijk uit het stikstofsloot te krijgen.

Natuur is een van de kernkwaliteiten van Valkenswaard, en behoud én versterking daarvan staan centraal. Het buitengebied wordt gezien als een kansrijk gebied voor innovatie, natuurverbetering en recreatieve beleving. Zo blijft Valkenswaard haar groene identiteit behouden, terwijl het landelijk gebied toekomstbestendig wordt ontwikkeld. Valkenswaard neemt daarom proactief deel aan de GGA Grenscorridor. Onder regie van de provincie worden de Gebiedsgerichte Aanpakken uitgevoerd om natuurherstel en transitie in het buitengebied te realiseren. Daarbij spelen ook Europese, landelijke en provinciale kaders een rol, zoals bijvoorbeeld de waterkwaliteitsdoelen (KRW) en de Aanpak Landelijk Gebied (ALG).

Toekomstbestendig energiesysteem

De duurzaamheidsopgave vormt een rode draad door alle ruimtelijke thema's. Valkenswaard werkt aan een toekomstbestendig energiesysteem dat ondanks groei van het aantal woningen bijdraagt aan de gemeentelijke alsmede de nationale klimaatdoelen. De netcongestie vormt namelijk een belangrijk knelpunt in de uitvoering. De capaciteit van het elektriciteitsnet is beperkt, waardoor uitbreiding en verduurzaming vertraging kunnen lopen. Valkenswaard werkt samen met de provincie, TenneT en Enexis aan structurele oplossingen, zoals de aanleg van een nieuw hoogspanningstracé en de versterking van het laag- en middenspanningsnet. Tegelijkertijd wordt lokaal ingezet op isolatie en energie-efficiëntie. De energietransitie vraagt om slimme koppelingen: van lokale warmtevoorziening tot grootschalige duurzame opwek van energie, investeringen in infrastructuur en energieopslag. Binnen de Brainportregio worden energiehub's ontwikkeld waarin bedrijven samenwerken aan collectieve verduurzaming. Binnenkort worden ondernemers gepeild voor een energiehub op bedrijventerrein de Schaapsloop, in lijn met deze regionale initiatieven. Valkenswaard verkent daarnaast de mogelijkheden voor een circulair ambachtscentrum, waar grondstoffen worden hergebruikt en inwoners en ondernemers bijdragen aan een circulaire economie.

Mobiliteit en bereikbaarheid

De groei van de regio vraagt om een duurzaam en goed verbonden mobiliteitssysteem. Bereikbaarheid is essentieel voor de leefbaarheid, economie en veiligheid in Valkenswaard. De ontwikkeling van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) richting Veldhoven en België, en ook de aanleg van de Brainport Hub Maarheeze en de hub in Pelt versterken de regionale en internationale verbindingen. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan verkeersveiligheid binnen de kernen, het stimuleren van fiets- en wandelmobiliteit en het versterken van de haltevoorzieningen. De drukte op de N69 heeft zijn weerslag op de Zuidelijke Randweg en de Vest. Dit wordt versterkt door grote infrastructurele ontwikkelingen aan de N74 in België.

Adviezen

- Stel de Omgevingsvisie 2.0 vast;
- Ontwikkel een Valkenswaardse voorzieningen aanpak en neem dit mee binnen onder andere de Omgevingswet.
- Pas het IHP aan, aan de ontwikkelingen in de regio in het kader van de schaa sprong;
- Concretiseer uitbreidingsmogelijkheden;
- Verken de mogelijkheid van een circulair ambachtscentrum.

Programma 3 – Samen recreëren wij in Valkenswaard

Uitvoeren programma Dommelland:

De vrijetijdsector is een belangrijke stimulans voor de economische ontwikkeling van Valkenswaard. Door aantrekkelijke recreatiemogelijkheden komen meer bezoekers naar onze gemeente, verblijven gasten langer en besteden zij meer lokaal. Dit versterkt niet alleen de economie, maar ook het woon- en vestigingsklimaat en zorgt voor extra werkgelegenheid.

Het programma Dommelland verbindt natuur, recreatie, sport en cultuur en vormt daarmee een belangrijke schakel in de leefkwaliteit van Valkenswaard. De komende periode staat in het teken van doorontwikkeling. Dat betekent concreet: een volgende slag maken in leisure ontwikkeling, en meer inzetten op kruisbestuiving met De Groote Heide en andere regionale partners. Daarbij is het belangrijk om gezamenlijk te bepalen hoe Dommelland verder vorm krijgt, zowel inhoudelijk als qua organisatie en middelen.

Natuurgrenspark de Groote Heide

Samen met de gemeenten Hamont-Achel, Pelt (BE), Heeze-Leende, Cranendonck en Eindhoven maakt Valkenswaard deel uit van de BGTS De Groote Heide. Pelt heeft aangegeven haar deelname aan de Groote Heide te willen stoppen. Natuurgrenspark De Groote Heide is een 8000 hectare uniek grensoverschrijdend natuurgebied, waar Nederland en België naadloos in elkaar overvloeien. Hier ontmoet je een landschap vol verhalen: een ongekende rijkdom aan planten en dieren en van eeuwenoude cultuurhistorie tot een moderne techniek. De uitgestrekte heidevelden, bossen en vennen nodigen uit om ontdekt te worden – te voet of op de fiets. Een plek waar je de rust vindt, de natuur beleeft en duurzaam kunt genieten van alles wat dit bijzondere Natuurgrenspark te bieden heeft.

De samenwerking richt zich op het verder ontwikkelen van Natuurgrenspark De Groote Heide tot een herkenbaar en aantrekkelijk natuur- en cultuurgebied van (inter)nationaal belang. Een gebied dat zich kan profileren als ecologische en recreatieve parel in de regio.

Natuurgrenspark De Groote Heide staat voor de opgave om natuurkwaliteit, cultuurhistorie en recreatieve waarde duurzaam met elkaar te verbinden. Om richting te geven aan toekomstige beleidsontwikkeling en samenwerkingsprojecten worden overkoepelende thema's benoemd. Deze thema's vormen de basis voor positionering, profilering en investeringskeuzes binnen het Natuurgrenspark en worden verder uitgewerkt in het ambitieplan. De thema's bieden een samenhangend kader voor natuurbeheer, recreatieontwikkeling, toerisme, economie, erfgoed en maatschappelijke participatie.

Visit Valkenswaard

De afgelopen jaren konden toeristen en inwoners voor informatie terecht bij de VVV, terwijl Stichting Valkenswaard Marketing verantwoordelijk was voor de citymarketing van de gemeente, voorzieningen, natuur en ondernemers. Per 1 januari 2026 worden deze functies samengebracht in één organisatie: Visit Valkenswaard. Deze bundeling biedt kansen om Valkenswaard sterker en eenduidiger te positioneren als toeristische leisure gemeente in de regio.

De komende periode ligt de nadruk op het verder uitbouwen van deze organisatie tot een samenbindende en richtinggevende speler binnen het recreatieve ecosysteem. Daarbij is aandacht nodig voor een heldere koers en sturing, het versterken van communicatie en samenwerking, het verbreden van de positionering en het vergroten van de zichtbaarheid van Valkenswaard. Ook is er ruimte om nieuwe initiatieven te stimuleren die bijdragen aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig toeristisch profiel.

Centrummanagement Valkenswaard

Het centrum is een belangrijke pijler in de leefbaarheid en economische vitaliteit van Valkenswaard. Via een convenant werkt de gemeente samen met Centrummanagement Valkenswaard aan de ontwikkeling van het centrum. De focus verschuift van leegstand en ontwikkeling naar een fase waarin het centrum verder kan floreren en bijdragen aan brede welvaart.

Cultuur

Cultuur vormt een belangrijke pijler voor de leefbaarheid en identiteit van Valkenswaard. Het dient daarnaast als katalysator voor de ontwikkeling van de gemeenschap. Met voorzieningen als Theater De Hofnar, het CMD, het Nederlands Steendrukmuseum en het Valkerij- en Sigarenmakerijmuseum beschikt Valkenswaard over een herkenbaar cultureel profiel. Deze instellingen, samen met UNESCO en de vele evenementen en verenigingen, dragen bij aan verbinding, creativiteit en trots binnen de gemeenschap. Momenteel loopt er in het kader van een bestuursopdracht een onderzoek naar de huisvesting van het steendrukmuseum.

Kunst en cultuur gaan niet alleen om de ontwikkeling van talent. Cultuur verbindt en trekt aan. En dat zijn kwaliteiten die in deze tijd onmisbaar zijn voor Valkenswaard. Het blijft belangrijk om cultuur blijvend te ondersteunen en goed te verbinden met recreatie, toerisme en onderwijs. Daarbij is het van meerwaarde om de samenwerking met partners als De Groote Heide, Dommelland en Visit Valkenswaard verder te versterken.

Adviezen

- Ontwikkel het programma Dommelland door, met nadruk op leisure ontwikkeling, kruisbestuiving en regionale kansen;
- Reserveer voldoende financiële middelen voor de uitvoering van Dommelland;
- Stel een gezamenlijk ambitieplan vast voor De Groote Heide;
- Continueer de meerjarige inzet voor Visit Valkenswaard en versterk, met aandacht voor koers, communicatie en positionering;
- Continueer de subsidierelatie met Centrummanagement en stem dit af op de nieuwe ontwikkelfase;
- Reserveer structurele middelen en aandacht voor cultuur, samenwerking en programmering.
- Breng de ambities van Dommelland, de Groote Heide, Visit Valkenswaard, Centrummanagement Valkenswaard en cultuur bij elkaar.

Programma 4 – Samen vertegenwoordigen wij Valkenswaard

Metropool Regio Eindhoven

Valkenswaard is onderdeel van de Metropoolregio Eindhoven. Dit is een gemeenschappelijke regeling tussen de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant. Op basis van het samenwerkingsakkoord wordt op verschillende thema's samengewerkt. In de periode 2023-2026 is samengewerkt op de volgende thema's: ruimte & wonen, mobiliteit, economie, landelijk gebied en regionale energiestrategie.

De MRE bestaat uit verschillende regio: de Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE), de Peel, de Kempen en de A2. Valkenswaard maakt onderdeel uit van de subregio A2, samen met Heeze-Leende en Cranendonck.

In het samenwerkingsakkoord 2027-2030 worden de thema's voor die periode van de samenwerking bepaald. Vanuit de MRE is een overdrachtsdocument opgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met uitvoeringskracht, brede welvaart en sociaal maatschappelijke opgaven. De regio staat de komende jaren een enorme schaa sprong te wachten. Door de Brainportdeal en de Beethovendeal is vanuit het Rijk hier ook een extra impuls aan gegeven. Om dit als regio voor elkaar te krijgen is het noodzakelijk om slagkracht te realiseren door middel van het beschikbaar stellen van voldoende capaciteit in zowel de individuele gemeenten als in de regio zelf.

Lobby

Lobby is een onmisbaar instrument ambities te realiseren. Veel van de opgaven waarmee Valkenswaard te maken overstijgen de gemeentelijke schaal en vragen samenwerking met regionale, provinciale en landelijke partners. Een structurele lobby, door zowel het college als de gemeenteraad, zorgt ervoor dat Valkenswaard haar belangen tijdig inbrengt, invloed uitoefent op beleid en meebeweegt met regionale en nationale ontwikkelingen.

Voor de gemeenteraad is het van groot belang om in de komende bestuursperiode actief en structureel aandacht te besteden aan lobby. Veel van de grote opgaven waarmee Valkenswaard te maken heeft – zoals woningbouwrealisatie, de transformatie van het sociaal domein, natuurherstel en stikstofopgaven, regionale voorzieningen, bereikbaarheid en energienetversterking – overstijgen de gemeentelijke invloedssfeer. Zij kunnen alleen worden gerealiseerd met medewerking, middelen en besluitvorming van provinciale, regionale en landelijke partners. De lobbyplattegrond laat zien dat deze opgaven zijn onderverdeeld in vier hoofdthema's met bijbehorende lobbydoelen: Woon- en leefomgeving, Groeien–Meedoen–Thuiskomen, Dommelland & Groote Heide en Bereikbaar Valkenswaard.

Participatie

Op 1 januari 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking getreden. Deze wet heeft als doel om de betrokkenheid van burgers bij het beleid van gemeenten, provincies, waterschappen en openbare lichamen in Caribisch Nederland te vergroten.

Om te beginnen verplicht de wet decentrale overheden om inwoners te betrekken bij het gehele beleidsproces, niet alleen bij de voorbereiding, maar ook bij de uitvoering en evaluatie. Daarnaast introduceert de wet het 'uitdaagrecht' en verplicht decentrale overheden om dit recht en de werking ervan vast te leggen in hun participatieverordening. Het uitdaagrecht is het recht van inwoners en maatschappelijke organisaties om een taak van de overheid over te nemen. Dat kan uiteenlopen van groenbeheer tot het runnen van een buurtcentrum.

Voor Valkenswaard is het de komende periode zaak om meer naar overheidsparticipatie toe te werken. Dat staat ook in haar sturingsfilosofie op rolneming en participatie. Bij overheidsparticipatie neemt de gemeente deel aan initiatieven van burgers, maatschappelijke organisaties of bedrijven met als doel hierbij te ondersteunen en te versterken, maar niet over te nemen. Het uitdaagrecht is hier een voorbeeld van.

A2-samenwerking

De gemeente heeft de taken op het gebied van bedrijfsvoering samen met de gemeenten Cranendonck en Heeze-Leende sinds 2017 ondergebracht in de Gemeenschappelijke Regeling A2-samenwerking (GRSA2). Het gaat hierbij om de volgende taakvelden: financiën, belastingen, HR, communicatie, juridische zaken, documentaire informatievoorziening en ICT. De GRSA2 is in 2017 gestart met een financiële taakstelling van ruim 1 miljoen. Gebleken is dat dit op gespannen voet staat met de toenemende behoefte aan ondersteuning door de bedrijfsvoering aan de 3 gemeenten. Dit vanwege de toename van de taken bij de gemeenten in de afgelopen jaren. Deze taakstelling is daarom opgeheven en er zijn extra financiële impulsen gegeven om de basis op orde te brengen. Daarnaast vragen actuele ontwikkelingen zoals informatieveiligheid en data gedreven werken om extra impulsen voor de GRSA2.

Adviezen

- Positioneer Valkenswaard steviger in de regio, met lobbyinstrumentarium;
- Werk de handreiking participatie uit.

Programma 5 – Samen in dienst van Valkenswaard

Goed werkgeverschap

Moderne, toegeruste werkomgeving

Een moderne, toegeruste werkomgeving is cruciaal om onze inwoners goed te bedienen én om als organisatie aantrekkelijk te blijven voor medewerkers. Een toekomstbestendig gemeentehuis speelt daarin een belangrijke rol: het draagt bij aan goed werkgeverschap en helpt ons talent te binden en te boeien. Daarom werkt de gemeente aan een visie op de werklocaties van de toekomst. Deze visie is nodig, omdat het huidige gemeentehuis niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd.

De gemeentelijke organisatie is gehuisvest op 4 locaties: Gemeentehuis, gemeentewerf, sportcentrum De Wedert en het centrum voor muziek en dans (CMD) in De Hofnar. Hoewel de manieren van werken door de jaren heen flink zijn veranderd is de inrichting van de werklocaties nagenoeg gelijk gebleven. Er zijn weliswaar initiatieven geweest tot aanpassingen, maar die zijn gefragmenteerd en niet in samenhang gezien. Daarnaast is de gemeente in het klimaatakkoord verplichtingen aangegaan t.a.v. de energieprestaties van het vastgoed met te behalen mijlpalen in 2030 en 2050. Voor het gemeentehuis (1995) is duidelijk dat door de jaren heen geen groot onderhoud is uitgevoerd en dat zich problemen voordoen met installaties en deze dringend aan vervanging toe zijn. Daarom is een project ‘aankpak werklocaties’ gestart. Na de zomer 2026 kan de gemeenteraad nadere voorstellen over dit onderwerp verwachten.

Arbeidsmarktstrategie

Tegelijkertijd staat de arbeidsmarkt onder druk en heeft dat ook gevolgen voor gemeenten. Ook Valkenswaard merkt dat het aantrekken en behouden van personeel meer inspanning vergt dan voorheen. De concurrentie op de arbeidsmarkt neemt toe, terwijl de verwachtingen van (jong) talent veranderen en het personeelsbestand vergrijsst. Deze ontwikkelingen vragen om een doordachte en toekomstgerichte aanpak. Een eigentijdse arbeidsmarktstrategie is nodig om als aantrekkelijke werkgever relevant te blijven. De gemeente onderzoekt daarom hoe zij haar positie kan versterken, onder meer door scherper te profileren waar zij voor staat als werkgever en wat zij medewerkers te bieden heeft, nu en in de toekomst. Daarbij sluit de doorontwikkeling van het programma ‘Sterk in je Werk’ aan als concrete stap om medewerkers beter te ondersteunen in hun ontwikkeling, hun duurzame inzetbaarheid te vergroten en het werkplezier te versterken.

De raad wordt geadviseerd om het belang van strategisch personeelsbeleid nadrukkelijk mee te wegen bij toekomstige keuzes op het gebied van organisatieontwikkeling en dienstverlening. Alleen door tijdig te investeren in aantrekkelijk werkgeverschap kan de gemeente haar maatschappelijke opgaven blijvend en met kwaliteit uitvoeren.

Organisatie in lijn met realisatie opgaven

De gemeente heeft als eerste overheidslaag een breed en divers takenpakket. Nog steeds blijven er taken bij gemeenten bijkomen en de maatschappelijke opgaven worden steeds complexer. Door de schaa sprong van de regio komen er ook extra opgaven op Valkenswaard af. De uitdaging is om de gemeentelijke organisatie zo in te richten en aan te sturen, dat deze werkbaar en weerbaar is, zodat de opgaven die er liggen gerealiseerd kunnen worden. Belangrijk is om aandacht te blijven houden voor de bestuurlijke opgave die er liggen en of die in balans zijn met de beschikbare capaciteit.

Kunstmatige intelligentie (AI)

Kunstmatige intelligentie (AI) ontwikkelt zich snel en krijgt ook binnen gemeenten een steeds grotere rol. AI verwijst naar systemen die zelfstandig informatie verwerken en voorspellen. Denk bijvoorbeeld aan tekstgeneratie, analyse van data of digitale ondersteuning in de dienstverlening. De Europese AI-verordening (AI Act), die naar verwachting in 2026 volledig van kracht wordt, stelt eisen aan het gebruik van AI door overheden. Dit vraagt om bestuurlijke keuzes: hoe willen we AI toepassen, binnen welke kaders en met welk ambitieniveau?

Medewerkers binnen de publieke sector krijgen in toenemende mate te maken met kunstmatige intelligentie. Het Rijk, de VNG als de Europese Unie benadrukken dat AI-geletterdheid een noodzakelijke voorwaarde is voor een verantwoorde inzet van deze technologie. De gemeente Valkenswaard is gestart met een verkenning naar de inzet van AI binnen de organisatie.

Mogelijke toepassingen zijn onder meer het efficiënter opstellen van ruimtelijke regels en interne ondersteuning. Tegelijkertijd brengt AI ook vragen met zich mee over ethiek, transparantie en controleerbaarheid.

De komende periode moet de gemeente Valkenswaard inzetten op het ontwikkelen van een heldere visie op AI, het opbouwen van kennis binnen de organisatie en het zorgvuldig verkennen van kansrijke toepassingen. Hierbij is aandacht nodig voor zowel technologische mogelijkheden als ethische en juridische randvoorwaarden. Een breed gedragen koers is essentieel om AI op een verantwoorde en doelgerichte manier in te zetten voor de samenleving.

Dienstverlening

Dienstverlening is blijvend in ontwikkeling, we moeten ons aanpassen aan de veranderende wereld van vandaag. Door technologische ontwikkelingen is het contact tussen mensen en organisaties steeds digitaal geworden en de gemeente is steeds vaker het loket voor vragen aan de overheid. Dit vraagt om een manier van dienstverlening die eenvoudig, betrouwbaar en benaderbaar is met oog voor belangen van elke inwoner. Aan de hand van vier speerpunten die beschreven staan in de visie op dienstverlening 2025-2027, wordt

vormgegeven aan deze ontwikkeling. We willen onze dienstverlening zo passend mogelijk laten zijn voor alle inwoners van Valkenswaard. De behoefte van de inwoner staat centraal. Het doel is dat inwoners hun zaken met de gemeente kunnen regelen wanneer het hen uitkomt en via het kanaal dat zij prettig vinden, waarbij het digitale kanaal het primaire kanaal is en er altijd een alternatief wordt geboden.

Daarnaast willen we dat de gemeente betrouwbaar, efficiënt en effectief werkt. Want goed geregeld is goed geholpen. We werken vanuit onze kernwaarden: empathisch, gelijkwaardig, oplossingsgericht en daadkrachtig

Adviezen

- Stel richtinggevende kaders vast voor de toekomstbestendige werkomgeving;
- Stel een visie op voor AI binnen de gemeentelijke organisatie.

Deel 3: politiek-bestuurlijk samenspel

Veranderende democratie

Het vertrouwen in de overheid en in de politiek neemt af. Polarisatie neemt toe en de snelheid van technologische ontwikkelingen heeft invloed op onze democratie. De macht van platforms op onze democratie neemt alleen maar toe. Het idee leeft dat de representatieve democratie niet (meer) voor alle mensen even goed werkt. De overheid is echter verantwoordelijk voor een goed functionerend democratisch stelsel en deze valt of staat bij vertrouwen van mensen in instituties en van mensen in elkaar. Om de democratie te versterken is het van belang om als gemeente open en transparant te communiceren, het makkelijker te maken voor mensen om mee te praten of inwoners ruimte te geven om zelf met ideeën te komen en dit te realiseren (lees burgerinitiatieven en het uitdaagrecht), diversiteit en inclusie in het democratisch proces te stimuleren en onze jonge inwoners leren hoe zij mee kunnen doen, hun mening kunnen vormen en hoe zij respectvol kunnen samenwerken. Hier ligt zowel een opgave voor de raad als voor het college en de organisatie. De democratie kan alleen versterkt worden door een goede samenwerking van raad, college, organisatie en inwoners.

Sturingsfilosofie op rolneming en participatie

De sturingsfilosofie op rolneming en participatie is in november 2024 vastgesteld. Deze visie beschrijft de diverse rollen die Valkenswaard kan aannemen en welke trede op de participatieladder en participatiemethode hierbij passend is. Valkenswaard streeft ernaar om een rolbewuste en participatieve gemeente te zijn. Ook in de nieuwe raadsperiode vraagt dit wat van de raad, het college en de ambtelijke organisatie. Het is van belang om het gesprek te blijven voeren. Voor de gemeenteraad gaat het erom dat de kaderstellende rol steeds belangrijker wordt en dus ook de kaderstellende rol in participatietrajecten. Het wordt des te belangrijker om kaders scherp neer te zetten en koersvast te blijven voor wat betreft deze kaders. Door middel van het benoemen van de rol die de gemeente aan kan nemen bij verschillende beleidsstukken of projecten in de vorm van startnotities kan de gemeenteraad haar kaderstellende rol benutten.

Samenwerking raad, college en organisatie

De afgelopen jaren is gewerkt aan de samenwerking tussen de raad, het college en de ambtelijke organisatie, mede door middel van diverse heidagen waarbij gesprekken zijn gevoerd over het samenspel. Voor de ambtelijke organisatie waren deze bijeenkomsten heel waardevol om wederzijds begrip te creëren. Het advies aan de nieuwe gemeenteraad is dan ook om jaarlijks een bijeenkomst te organiseren met de raad, het college en de organisatie om het gesprek te voeren over de onderlinge samenwerking en het samenspel. Hierbij kan ook gedacht worden om de afvaardiging van de ambtelijke organisatie uit te breiden met een

afvaardiging van MT-leden en een aantal ambtenaren die vaak contact hebben met de gemeenteraad.

Adviezen

- Ontwikkel een gezamenlijke agenda waarin de elementen versterking democratie, sturingsfilosofie op rolneming en participatie en de samenwerking tussen raad, college en organisatie in terug komen.
- Voer hier jaarlijks gezamenlijk het gesprek over.